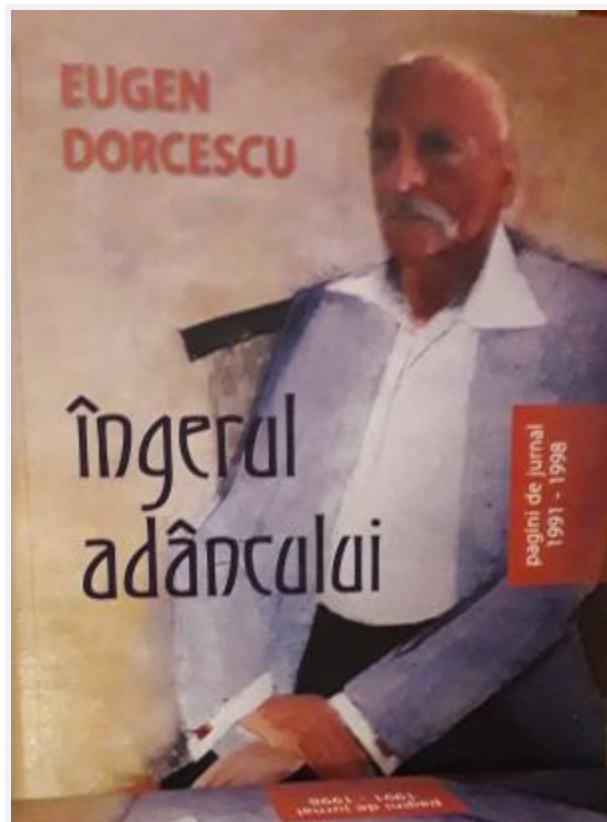

PROF. UNIV. DR. MIRCEA LĂZĂRESCU, ÎNGERUL DIN ADÂNCURI. SAU TULBURĂTORUL PAȘTE AL ANULUI 2020

Autor: Eugen Dorcescu

Ediția nr. 3407 din 29 aprilie 2020

PROF. UNIV. DR. MIRCEA LĂZĂRESCU

ÎNGERUL DIN ADÂNCURI.

Sau tulburătorul Paște al anului 2020

În Săptămâna Patimilor din acest an de nepomenit – în care slujba de Înviere a ajuns să fie oficiată în absența credincioșilor –, am primit un neașteptat dar: versiunea PDF a unei cărți impozante (537 de pagini, format mare): Eugen Dorcescu, *ÎNGERUL ADÂNCULUI. Pagini de jurnal (1991–1998)*, carte apărută la Editura Mirton, din Timișoara, chiar în preajma Sfintelor Sărbători. Volumul propriu-zis, precedat de un doct studiu introductiv (vom reveni), începe cu următorul citat din *2 Regi (14, 14)* :

„Noi vom muri și vom fi ca apa vărsată pe pământ, care nu se mai poate aduna. Dumnezeu însă nu voiește să piardă sufletul”.

În zilele ce au urmat, petrecute în autoizolarea de la Lugoj, în senina casă a prietenilor Adina și Bogdan, am citit cu nesaț aceste pagini, redactate cu dragoste și competență de Mirela-Ioana Dorcescu, erudita soție a poetului, care semnează și pomenitul eseu introductiv. Am fost de la început ușor tulburat de unele coincidențe destinale; căci, doar cu puține săptămâni în urmă, publicasem și eu un volum cu subtitlu asemănător – „Note de Jurnal” –, ce se referea tot la o simetrică perioadă de opt ani, decalată însă cu două decenii (2011-2018), și care se încheia tocmai cu o poezie oferită de Poetul Eugen Dorcescu, cel care și revăzuse textul; iar apoi (ceea ce până acum ignorasem), suntem născuți în aceeași zodie, la interval de doar câteva zile. Nu pot ști dacă faptul a contribuit la adâncă afinitate spirituală ce am resimțit-o întreaga viață față de poziționarea sa existențială..., dar aceasta s-a întărit odată cu parcurgerea acestui „text în proză” (cum se formulează, la un momnet dat, în Introducere), odată cu această coborâre și însoțire vergiliană, pe care cronica de față mi-a ocazionat-o, într-o lume și într-o vreme pe care am trăit-o și eu nemijlocit, alături de toți cei invocați în text, într-o chinuită Românie a epocii de după „marea revoluție capitalistă din decembrie” – cum repetă cu obstinație autorul. Da, am fost și eu, pe atunci, zi de zi, acolo, în mijlocul viesparului acelor vremi, a căror amintire mi-o refulasem. Dar acum, reparcurgerea traseului, la care *Amicus Vergilius* m-a invitat, mă trimite spre mărturisirea ce urmează.

Știm, din prezentarea introductivă a Doamnei Mirela-Ioana Dorcescu (intitulată, adecvat, „Opera totală”), că manuscrisele de *Jurnal* ale lui Eugen Dorcescu se întind pe intervalul 1990 – 2013. În 1990, poetul ajunsese, prin concurs, director al Editurii Facla (devenită, ulterior, emfatic, „de Vest”), funcție din care, nu după mult timp, a demisionat, rămânând în continuare simplu redactor. Lumea editurilor, a scriitorilor, a oamenilor de cultură din Timișoara și din țară, cu toate frământările și evenimentele adiacente epocii, constituie miezul notațiilor din *Jurnal*. Cum era și firesc, ele sunt însoțite de comentarii și reflecții; iar, uneori, planul acestora devine preeminent, abordând teme esențiale.

Prima notație pe care o citim, din februarie 1991, e deja menționatul pasaj din *2 Regi (14, 14)*, urmat de comentariul: „Citez adesea fraza aceasta. Căci e necruțătoare și blândă totodată. E ucigător de frumoasă. E ADEVĂRATĂ!” Apoi, de-a-lungul paginilor *Jurnalului*, autorul notează secvențe dintr-o lume care parcă înnebunise, dublate de rezonanța personală la cele ce se petrec. Editura, la care fusese director, e în marginea desființării ...Uniunea Scriitorilor se zguduie și ea... mulți oameni ce păreau firi liniștite trec la un activism socio-politic agitat și

uneori extravagant... „Se profilează o nouă nevroză socială: Jurnal-nevroza”, notează cu sarcasm autorul, în mijlocul valurilor uriașe de publicații ce invadează agora... La Teatru, un spectacol cu *O noapte furtunoasă* îl revoltă prin etalarea unui exhibiționism genito-urinar absurd și scabros, lipsit de orice valoare culturală. În oraș strigăte, incendii, oameni puși pe hartă, înnebuniți. „Orașul însuși, poate frumos în sine, pare dușmănos, agresiv, dezaxat“.

Există, printre cele notate, desigur, și un alt plan de percepere. Chiar pe prima pagină, citim o tulburătoare conversație, în intimitate, cu soția sa de atunci, Oli (Olimpia-Octavia), privitoare la viitoarea lor plecare din lume și așezare într-un loc de veci... revelatoare pentru imensitatea eternității, ce devine aproape perceptibilă, ca atunci când, ajungând pe un vârf de munte, vezi în sfârșit cu ochii tăi marea, pe care mereu o presimțea: „E ca și cum ai fi ajuns, în fine, pe muntele ce-ți mascase, multă vreme, marea”.

Sunt apoi câteva întâlniri liniștitoare cu copiii... amintiri de la Predeal... ecouri ale casei părintești din Stroești... Pe de altă parte, în lumea obiectivă, neliniștitoare cutremure de pământ... drama cumplită a familiei dr. Șerban, al cărei unic copil, Cristi, moare înecat sub ochii părinților... și, toamna, invazia minerilor la București...

Pe acest fundal, la un moment dat, aproape subit, apare ideea de a versifica *Psalmi*. Direcție în care autorul se va adânci tot mai mult, în cei opt ani despre care mărturisește în această carte... trecând apoi la versificarea *Ecclesiastului*, a *Pildelor*... Iar la mijloc, printre toate, la fel ca neîntrerupta noastră respirație, se adună poeziile, ce se împărtășesc acum și din miasmele din jur... Așa încât, în 1997, când va privi înapoi, poetul va scrie: „Din 1989 încoace, am trăit o viață dublă: traseul sublim, reprezentat de *Psalmi* în *versuri*, de *Exodul* și de simțământul religios ce le-a înconjurat; traseul sinistru, reprezentat de *Cronică*, de *Abaddon* și de restul (demența colectivă, boala lui Oli, îmbătrânirea cumplită a părinților, relațiile exasperante cu nebunii din edituri, delirul politic)“.

Cel de-al doilea an al notațiilor, 1992, începe cu sentimentul însingurării, al pierderii prietenilor (dublat de un fel de justificare : „Ce n-am putut trece niciodată cu vederea? Lipsa de noblețe, indelicatețea”)... dar și cu perceperea unui fel de „tăcere cosmică”... Dincolo de cortină, continuă însă zgomotul supărător din preajmă, acum și cu spectacolul zarvei electorale, „cu tărașoiul ei grotesc, asurzitor ”... Autorul resimte un fel de apăsare a timpului, „zilele trec,

una după alta, cu o iuțeață înspăimântătoare”... „Caut un reper. Nimic, nimic. Delirul politic...” În martie, în apropierea vârstei de 50 de ani, se tentează un firesc bilanț al vieții... Apoi, la doar câteva zile, se produce infarctul soției... Urmează zile, săptămâni, luni de spaimă și îngrijorare. Toate notațiile din Jurnal, indiferent de datele consemnate, sunt însoțite de o implorare: „Doamne, nădejdea mea, trimite Cuvântul Tău și tămăduiește-o!” Și, treptat, Oli își revine... iar viața se rează în cursul firesc. Fragilitatea trupeză a omului, flancată mereu de amenințarea bolii, îl face pe autor să se mențină constant și în jurul lumii medicale.

Notațiile din *Jurnal* se opresc, în acest an, în luna iulie.

Cronica anului 1993 începe tot în luna iulie. Iar notațiile, ce țin ritmul vieții de zi cu zi, ne înfățișează o ambianță la fel de smintită ca în precedentul an... Astfel încât, spre sfârșitul acestuia, autorul va scrie :

„Câteodată, mi se pare că toți și-au pierdut mințile, că m-am rătăcit pe aleile unui imens balamuc și mă încercă un fel de oroare obscură, amestecată cu dezgust și cu milă. S-ar putea creiona câteva simptome ale nebuniei (alienării):

- înființarea de edituri (și reviste). Acum 5 minute m-a sunat Aurora. Vrea s-o «consiliez» în privința întemeierii unei edituri;

- intimitatea bestială cu câinii;

- goana chioară după bani;

- deruta politică etc. etc.

Dacă aș fi prozator, aș încerca, poate, un roman al acestor timpuri, foarte potrivite, cred, pentru talentul prozastic”.

... Citind acum, observația mi se pare extrem de percutantă. De ce, oare, nu au apărut, la noi, romane, mari romane, care să descrie dramatismul – poate măreția (!?) – acelei epoci? Privind însă altfel lucrurile, textul *Jurnalului* pe care-l citesc mi se pare ca având, el însuși, excelente valențe de proză literară. Așa e, de exemplu, creionarea personajului Iovescu, noul director, impus de sus, al Editurii de Vest, ce se configurează, de la o pagină la alta, în crescendo, ca un demn reprezentant al zonei caricaturale a *Caracterelor* lui Theofrast. Apoi,

evenimentele, intrigile și situațiile care răzbat din text, deși nu sunt prelucrate, neapărat, după canonul strict (și plat) al stilului prozastic, induc totuși în cititor sentimentul că citește un fel de roman-cronică: cu personaje pregnante (iar pentru noi, cei care le știm, foarte vii), cu scene, situații și conflicte ce fac să nu lipsească aproape nimic dintr-o veritabilă „comedie umană”... Pe de altă parte, autorul Jurnalului, poet prin vocație, are o altă poziționare față de durata antropologică decât cei atrași de orbita prozei. El notează, de exemplu: „Simt, cu întreaga-mi ființă, cum trece timpul”. Apoi, printre semnele nebuniei lumii e amintită și bestiala intimitate cu câinii. Trimitere ce devine de înțeles, odată cu crescândul sentiment al autorului de identificare cu arhetipul unui lup singuratic.

Notațiile anului 1994 încep la 1 ianuarie, de data aceasta cu un sentiment al continuității : „Dedesubtul micilor și marilor evenimente, viața continuă – imprevizibilă, masivă, incomprehensibilă”. Iar *Jurnalul* înregistrează și el, fără oprire, cursul vieții zilnice, cu eroii locali și naționali ai breslei, cu cei care cultivă mediile literare și editurile. În Timișoara, în acest an, se va contura Editura Amacord, în jurul lui Ion Anghel, și se va consolida Editura Excelsior, alături de doamna Corina Victoria Sein. (S-ar cere, poate, să nu minimalizăm mediul editurilor, ținând seama și de multiplele comentarii privitoare la însăși pregătirea, în aceste toposuri, a evenimentelor din Decembrie 1989, de masiva lor reprezentare în primele parlamente ale României de atunci, de așezare la edituri a unor personaje ca Andrei Pleșu și Gabriel Liiceanu etc.). La Timișoara, vin în vizită, la Editura de Vest (și, unii, personal, la Eugen Dorcescu), Virgil Nemoianu, Octavian Paler, Mariana Șora, personaje din Austria, Franța etc. Completându-și, cu o anumită conștiinciozitate, Jurnalul, autorul comentează, la un moment dat: „Mă confesez, așadar, acestui caiet. Va folosi, poate, cândva, celui ce va scrie istoria (sau romanul) unei epoci”. Participarea empatică la viața din jur, cu rezonanțe și atitudini explicit exprimate, e dublată însă mereu de trăiri metafizice. „Sentimentul deșărtăciunii mi-a pătruns până la rădăcina ființei. Nici despre el nu pot scrie – sistematic, întins, așa cum se scrie un roman”... „Și-mi zic, atunci, că sufletul mi-e bolnav și că Dumnezeu doar ar putea să mă vindece, după bunul plac al voii Sale”.

În acest an, ce se va scurge cu buna receptare a Psalmilor în versuri și a volumului de poezie Abaddon, am avut și personal întâlniri mai dese și mai consistente cu Eugen Dorcescu, în perspectiva editării cărții mele privitoare la eroii de poveste, de narațiune, intitulată „Eseu despre ființele intermediare”,... receptând atunci înțelepte sugestii. Au urmat și îndelungate discuții cu mine și cu

soția mea, în marginea poeziei și a unor dimensiuni aparte ale lumii și existenței. Apoi, am mai publicat și alte volume din preocupările mele extraprofesionale, culturale, „moșite” de excepționalul om de cultură Eugen Dorcescu, admirabilul și competentul nostru intelectual contemporan, până la cea mai recentă carte a mea, amintită anterior. Dar... să revenim la cursul mărturisirii...

În ianuarie 1995, Eugen Dorcescu își notează o reflecție referitoare la creația sa recentă (*Cronică, Abaddon*), care pare a se revendica de la o viziune crudă, pesimistă asupra condiției umane. Dar, remarca poetul, nu e vorba de condiția umană în general, ci de cea a individului concret-istoric, a omului fără Dumnezeu din zilele noastre. Și, invocând o vorbă a lui Mircea Ciobanu: „Elogiul e o formă de agresivitate“, conchide: „Așa e. Dacă vrei să distrugi pe cineva (popor sau individ), laudă-l de dimineața până seara”. Sugerează, astfel, că viziunea din *Abaddon* ar putea fi, indirect, chiar benefică semenilor.

Notațiile privitoare la evenimentele și mizeriile zilnice se întretes acum, tot mai mult, cu aprehensiuni arhetipale. Dincolo de *lup* – lupul singuratic –, a cărui ipostaziere arhetipală a asimilat-o explicit, revine, în această perioadă, cu insistența aproape obsedantă, reprezentarea unui râu... a unei ape imense, limpezi, uneori curgătoare... încât, treptat, se configurează, tot mai viguros, arhetipul RÂULUI... Azi, când avem în față capodoperele dorcesciene ale ultimelor decenii, putem sesiza cum constelația arhetipurilor sale – ce vor cuprinde și POIANA, MUNTELE... etc. - s-a instaurat progresiv, venind din străfunduri.

Pe parcursul anului 1995, poetul se mută la Editura Amacord și lucrează intens la versiunea românească a unei *Enciclopedii a misticilor*... mai termină două povești... și pregătește pentru tipar volumul *Abaddon*.

Ultimii trei ani ai *Jurnalului* ne mențin în aceeași lume și atmosferă ale editurilor, scriitorilor și oamenilor de cultură din Timișoara și din țară. Autorul, fidel activității de redactor, va trece pe la Amacord, stabilindu-se apoi la Editura Excelsior (munca de editor al operelor de cultură e asimilată de Eugen Dorcescu ca o dimensiune destinală, căreia i se consacră cu un rost major, exemplificând, parcă, butada lui Noica: „După matriarhat și patriarhat a urmat epoca secretariatului“, adică rostul major al celor care-i ajută pe alții, producători și creatori de lumi, să-și „secreteze secretele”, astfel încât noul să se prezinte cât mai bine formulat și receptabil, într-o „frumoasă formă”).

După scrierea și editarea *Psalmilor în versuri*, Eugen Dorcescu va trece la versificarea *Ecclesiastului*, moment ce-l umple de o bucurie cvasiextatică: „Sunt fericit: lucrez, lucrez. Totul e teribil, de o profunzime amețitoare... Pârjolul acesta mă sfărâmă și mă înalță deopotrivă”. Apoi, poate și la sugestia altora, începe versificarea *Pildelor*. În viața exterioară, evenimentele nu sunt spectaculare. E pregătită și consumată o vizită în Germania, prilej de meditație asupra stilului de viață de acolo și de la noi. Iar lumea din preajmă e aceeași, cu frământările ei curente, pe care autorul le trăiește și le consumă alături și împreună cu cei din jur. Astfel încât își notează: „Pe zi ce trece, neorânduiala, dezastrul din jur sporesc”. Se intensifică însă trăirile interioare. Râul apare mereu în vise, ca o apă cuprinzătoare și limpede.

Trecând dincolo de 50 de ani, sunt firești și reflecțiile privitoare la trecut... și întrebări precum : „Mai am oare resurse pentru fericita exaltare a unui nou început?” În august 1997, își notează: „Mă apropii de vârsta bilanțurilor. Mai întâi, voi spune că regret întârzierea cu care m-am inițiat în *Scripturi*... Ani întregi m-au obsedat Freud, Jung, Lakan...” Bilanțul existențial, așa cum transpare el în Jurnal, creionează destul de clar procesul unei lente metanoia. Din perspectiva unei psihologii abisale, trimiterele la Jung sunt, însă, poate prea marginale... mai ales dacă ținem seama că acesta își încheie căutările concluzionând (în lucrările sale asupra Alchimiei) că „arhetipul arhetipurilor este Iisus”. Sunt sigur că Eugen Dorcescu, cel de azi, ar aprecia această viziune.

De-a lungul celor opt ani pe care ni-i oferă *Jurnalul* publicat (1991 – 1998), putem urmări, cred, și altceva decât „un material pentru cineva interesat de cronica (romanescă) a acelor ani”. Căci ni se oferă, evident, și o imagine asupra drumului interior, prin care s-a constituit acel edificiu ce a făcut posibile capodoperele maturității târzii ale Poetului. Dintre care am să amintesc aici doar patru, ce se corelează cu evenimente existențiale semnificative, arhetipale, ale drumului său de viață: *Moartea tatălui*, 2005; *Elegiile de la Bad Hofgastein*, 2010 (moartea mamei); *Nirvana*, 2014 (moartea soției); *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*, ediție critică, ne-varietur de Mirela-Ioana Borchin, 2015; *Elegiile de la Carani*, 2017 (resurecția și reculegera de la capăt, alături de soția Mirela-Ioana).

Textul *Jurnalului* de față nu poate fi rupt, sunt convins, de ceea ce Poetul a edificat în agora cultural-spirituală în deceniile ce au urmat acestor notații. Cred că, exact în acest sens, ÎNGERUL ADÂNCULUI poate fi considerat parte a „operei complete”. Deși ne dezvăluie doar un fragment din viața și opera lui

Eugen Dorcescu, paginile sale ne atrag atenția asupra conturului arhetipal al acesteia. Notațiile vieții cotidiene, din care e țesut prim-planul *Jurnalului*, sunt dublate nu doar de vertijurile vieții socio-politice, ale căror umbre pâlpâie pe fundalul scenei. Ci totul e ghidat ferm – se simte mereu aceasta – de tensiunea sintagmei lui Augustin : „Este în noi ceva mai adânc decât noi înșine”... Ceva, care nu doar ne atrage, ci ni se impune cu forța unui imperativ categoric, ca un drum pe care nu-l putem refuza... pentru a căuta și desluși rostul ce ne-a fost destinat pe lume.

Poate că acest parcurs de individualitate, prin care devenim cu atât mai mult noi înșine cu cât scoatem la lumină, din adâncuri, partea de cer ce ne-a fost hărăzită, are multe căi de realizare... Dar cel pe care a înaintat Poetul Eugen Dorcescu e desigur o cale regală.

Am resimțit acest lucru – pe care-l știam, de fapt, de mult timp – citind, în Săptămâna Patimilor, paginile de Jurnal ale fratelui meu într-un spirit, doar cu câțiva ani mai tânăr, Eugen Dorcescu...

Ele m-au susținut să trec peste acest Paște, în care HRISTOS A ÎNVIAT fără ca mulțimea de credincioși să poată fi în biserică...

Amin.